

කිතුල් සංවර්ධන මණ්ඩලයේ ගනුදෙනු පිළිබඳ වාර්තාව - 2022 හා 2023

කිතුල් සංවර්ධන මණ්ඩලයේ 2022 හා 2023 දෙසැම්බර් 31 දිනෙන් අවසන් වර්ෂ දෙක සඳහා වූ මෙහෙයුම් කටයුතු පිළිබඳව ශ්‍රී ලංකා ප්‍රජාතාන්ත්‍රික සමාජවාදී ජනරජයේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 154(1) ව්‍යවස්ථාව සමඟ සංයෝජිතව කියවිය යුතු 2018 අංක 19 දරන ජාතික විගණන පනතේ විධිවිධාන ප්‍රකාරව මාගේ විධානය යටතේ විගණනය කරන ලදී. ශ්‍රී ලංකා ප්‍රජාතාන්ත්‍රික සමාජවාදී ජනරජයේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 154(6) ව්‍යවස්ථාව ප්‍රකාරව මා විසින් පාර්ලිමේන්තුව වෙත ඉදිරිපත් කළ යුතු යැයි මා අදහස් කරන මණ්ඩලයේ ක්‍රියාකාරීත්වය සම්බන්ධයෙන් වූ මාගේ නිරීක්ෂණයන් මෙම වාර්තාවේ ඇතුළත් වේ.

1.2 මූල්‍ය ප්‍රකාශන ඉදිරිපත් කිරීම පිළිබඳ කළමනාකරණයේ සහ පාලනය කරන පාර්ශවයන්ගේ වගකීම

2018 අංක 19 දරන ජාතික විගණන පනතේ 16(1) වගන්තිය ප්‍රකාරව, සෑම විගණනය කරනු ලබන අස්ථිතියක් විසින්ම එම අස්ථිතිය සම්බන්ධව වාර්ෂික හා කාලීන මූල්‍ය ප්‍රකාශන පිළියෙල කිරීමට හැකිවන පරිදි ස්වකීය ආදායම්, වියදම්, වත්කම් හා බැරකම් පිළිබඳ නිසි පරිදි පොත්පත් හා වාර්තා පවත්වාගෙන යාම අවශ්‍ය කෙරේ. එම පනතේ 16(2) වගන්තිය ප්‍රකාරව, සෑම විගණනය කරනු ලබන අස්ථිතියක් සම්බන්ධයෙන් වූ වාර්ෂික මූල්‍ය ප්‍රකාශන, රීති මගින් දක්වනු ලැබිය හැකි පරිදි වන කාලසීමාවක් තුළ එම අස්ථිතියවල වාර්ෂික කාර්ය සාධන වාර්තා ද සමඟ ප්‍රධාන ගණන් දීමේ නිලධාරියා විසින් විගණකාධිපතිවරයා වෙත ඉදිරිපත් කළ යුතුය. එම පනතේ 38 (1) (ඇ) වගන්තිය ප්‍රකාරව, වාර්ෂික වාර්තා සහ වෙනත් මූල්‍ය ප්‍රකාශන අවශ්‍ය වේලාවන් ඇතුළත පිළියෙල කිරීමට සිදුවන බව සහතික විය යුතු අතර ඊට අමතරව විගණනය කරනු ලබන අස්ථිතියට අදාළ වාර්ෂික වාර්තා පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කිරීමට ප්‍රධාන ගණන් දීමේ නිලධාරියා වගබලා ගනු ලැබිය යුතුය.

2. මූල්‍ය ප්‍රකාශන ඉදිරිපත් කිරීම

විගණන නිරීක්ෂණය	කළමනාකාරීත්වයේ දැක්වීම	අදහස් නිර්දේශය
2003 ජුනි 02 දිනැති අංක පීර්ඩ්/12 දරන රාජ්‍ය ව්‍යාපාර චක්‍රලේඛයේ 6.5.1 වගන්තිය ප්‍රකාරව ගිණුම් වර්ෂය අවසන් වී දින 60 ක් ඇතුළත මූල්‍ය ප්‍රකාශන සහ කෙටුම්පත් වාර්ෂික වාර්තා විගණකාධිපති වෙත ඉදිරිපත් කළ යුතු වුවත් 2022 ජනවාරි 01 දින සිට 2023 දෙසැම්බර් 31 දින දක්වා වූ වර්ෂ 2කට අදාළ මූල්‍ය ප්‍රකාශන හා 2023 වර්ෂයේ කෙටුම්පත් වාර්ෂික වාර්තාව මෙම වාර්තා වේ දින වන විටත් විගණකාධිපති වෙත ඉදිරිපත් කර නොතිබුණි.	2022 වර්ෂයට අදාළ අවසාන මූල්‍ය වාර්තා 2023/05/09 දින රජයේ විගණන අංශයට පිටපතක් සහිතව වැවිලි කර්මාන්ත අමාත්‍යාංශ ලේකම් වෙත ඉදිරිපත් කර ඇතත් මූල්‍ය ප්‍රකාශන වල අඩුපාඩු පවතින බැවින් ඒවා නිවැරදි කර කඩිනමින් ජාතික විගණන කාර්යාලයට භාරදෙන ලෙස දැන්වූ බැවින් හා උක්ත කාලය තුළ අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලයක් පත්කර නොමැති බැවින් අදාළ ලේඛන අනුමත කරගැනීමට නොහැකි වී ඇත. අදාළ අනුමැතීන් ලබා ගත් විගස මෙය විගණනයට ඉදිරිපත් කරනු ඇත.	මූල්‍ය ප්‍රකාශන හා කෙටුම්පත් වාර්ෂික වාර්තා නියමිත දිනට විගණනය සඳහා ඉදිරිපත් කළ යුතුය.

2.1 නීති රීති, රෙගුලාසි හා කළමනාකරණ තීරණවලට අනුකූල නොවීම

නීති රීති, රෙගුලාසි හා කළමනාකරණ තීරණවලට යොමුව	කළමනාකාරීත්වයේ දැක්වීම	අදහස්	නිර්දේශය
(අ) 2006 අංක 12 දරන මුද්දර බදු (විශේෂ විධිවිධාන) පනත	මණ්ඩලය විසින් 2023 වර්ෂය තුළ අවස්ථා 11කදී මුද්දර ගාස්තු අය කර නොතිබුණි.	කිතුල් සංවර්ධන මණ්ඩලය මුද්දර බදු සඳහා ලියාපදිංචි වී නොමැති අතර අදාළ පාර්ශවයන්ගෙන් මුද්දර ගාස්තු අය කරගනු ලැබේ. ඒ අනුව, මින් ඉදිරියට මුද්දර ගාස්තු අයකිරීමෙන් පසු සියලු ගෙවීම් කටයුතු සිදුකරන ලෙස කාර්ය මණ්ඩලය දැනුවත් කර ඇත.	මුද්දර බදු පනත ප්‍රකාරව රු.25,000 ට වැඩි ගෙවීම් සඳහා මුද්දර ගාස්තු අයකළ යුතුය.
(ආ) 2018 අංක 19 දරන ජාතික විගණන පනතේ 40 වගන්තිය	අභ්‍යන්තර විගණන කටයුතු ඉටු කිරීම සඳහා පාලක මණ්ඩලය විසින් යථා පරිදි පත්කරනු ලබන අභ්‍යන්තර විගණකවරයෙකු සිටිය යුතු නමුත් මණ්ඩලය ස්ථාපිත කර වසර දෙකකට අධික කාලයක් ගතවී තිබුණද අභ්‍යන්තර විගණන ඒකකයක් ස්ථාපිත කර නොතිබුණි.	මෙම මණ්ඩලය ස්ථාපිත කාලය තුළ රටේ පැවති තත්ත්වය මත වරින් වර නිකුත් කරන ලද චක්‍රලේඛ ප්‍රකාරව උක්ත තනතුරටද බඳවා ගැනීම් කිරීමට නොහැකි වී ඇත.	මණ්ඩලයේ විගණන කටයුතු සඳහා අභ්‍යන්තර විගණකවරයෙකු පත් කළ යුතුය.
(ඇ) ශ්‍රී ලංකා ප්‍රජාතාන්ත්‍රික සමාජවාදී ජනරජයේ මුදල් රෙගුලාසි සංග්‍රහය			
(i) මු. රෙ. 137	2023 වර්ෂය තුළ අවස්ථා 13 කදී අනුමත නොකළ වවුචර් මත රු. 645,186 ක් ගෙවීම් කර තිබුණි.	මේ වන විට සියලුම වවුචර්පත් බලය දීම, අනුමත කිරීම, සහතික කිරීම යන අදියරයන් අනුගමනය කිරීමෙන් පසුව ගෙවීම් කිරීමට කටයුතු කර ඇත.	මුදල් රෙගුලාසි ප්‍රකාරව අනුමත කළ වවුචර් සඳහා පමණක් ගෙවීම් කළ යුතුය.
(ii) මු. රෙ. 139(5)	වවුචර් මගින් මුදල් ගෙවීමේදී ආදායකයාගේ අනන්‍යතාවය තහවුරු කර නොගෙන 2023 වර්ෂය තුළ අවස්ථා 39 කදී මුදල් බාරගත් බවට අත්සනද නොයොදා රු.1,414,023ක් ගෙවීම් කර තිබුණි.	ඉදිරියේදී ආදායකයාගෙන් මුදල් භාරගත් බවට අත්සන අනිවාර්යයෙන් ලබා ගැනීමට කටයුතු කරන ලෙස සියලුම නිලධාරීන් දැනුවත් කර ඇත.	ආදායකයා විසින් මුදල් භාරගත් බවට වවුචරයේ තහවුරුවක් ලබා ගත යුතුය.

(ඇ) 2020 අගෝස්තු 28 දිනැති අංක 01/2020 දරන රාජ්‍ය මුදල් වක්‍රලේඛයෙන් සංශෝධිත

(i) මු.රෙ. 371(2)(ආ)

තත්කාර්යය අතුරු අග්‍රිමයක් නිකුත් කිරීමේදී කිසියම් විශේෂිත කාර්යයක් සඳහා එක් අවස්ථාවකදී රු.100,000ක උපරිමයක් දක්වා පමණක් තත්කාර්යය අතුරු අග්‍රිමයක් ලබා දිය යුතු වුවත්, උපරිම සීමාව ඉක්මවා අවස්ථා දෙකකදී එනම් රු.240,000 ක් සහ රු.135,000ක් බැගින් අත්තිකාරම් ලබා දී තිබුණි.

රේඛීය අමාත්‍යාංශය වෙතින් ලද ව්‍යාපෘති වලට අදාළ මුදල් ලැබීම් ප්‍රමාදවීම් හා හදිසි අවශ්‍යතාවය සහ අත්පිට මුදල් සපයා ගැනීමේ අපහසුතාවය මත කුළුබඩු මන්දිරය වෙතින් රු.240,000ක අත්තිකාරම් මුදලක් මෙම මණ්ඩලයේ ගිණුමට බැර කර ගෙන එම මුදල අදාළ සමිතිය වෙත ලබා දී ඇත.

තත්කාර්යය අතුරු අග්‍රිම නිකුත් කිරීම මුදල් රෙගුලාසි ප්‍රකාරව සිදු කළ යුතුය.

(ii) මු.රෙ. 371(5)

අතුරු අග්‍රිම එය දෙන ලද කාර්යයන් අවසන් කර දින 10ක් ඇතුළත පියවිය යුතු වුවද, ආයතනය විසින් 2022 වර්ෂයේදී ලබා දී තිබුණු එකතුව රු.1,142,895ක තත්කාර්යය අතුරු අග්‍රිම 07 ක් පියවීම සඳහා දින 17 ත් , දින 61 ත් අතර කාලයක් ප්‍රමාද වී තිබුණි.

අදාළ කාල සීමාවන් තුළදී දෙන ලද කාර්යයන් අවසන් කර අත්තිකාරම් පියවන ලෙස සියලුම නිලධාරීන් දැනුවත් කර ඇත.

මුදල් රෙගුලාසි ප්‍රකාරව අතුරු අග්‍රිම පියවීම නියමිත කාලය තුළ සිදු කළ යුතුය.

(ඉ) 2006 ජාතික ප්‍රසම්පාදන නියෝජ්‍යායතනය මගින් නිකුත් කරන ලද ප්‍රසම්පාදන කාර්ය සංග්‍රහයේ 4.2.1 ආකෘතිය

2023 වර්ෂයේ මණ්ඩලයේ ප්‍රාග්ධන වියදම් සඳහා වාර්ෂික අයවැයෙන් රු.මිලියන 2 ක් වෙන් කර තිබුණද ,යොමුගත ආකෘතිය ප්‍රකාරව වැඩ,භාණ්ඩ හා වෙනත් සේවා වශයෙන් වර්ගීකරණය කරන ලද සවිස්තර ප්‍රසම්පාදන සැලැස්මක් 2023 වර්ෂය සඳහා මණ්ඩලය විසින් පිළියෙල කර නොතිබුණි.

2023 වර්ෂයේ ප්‍රසම්පාදන සැලැස්මක් සකස් කර නොමැති බව නිරීක්ෂණය වන අතර 2024 වර්ෂය සඳහා ප්‍රසම්පාදන සැලැස්මක් සකස් කර අදාළ සැලැස්ම අනුව කටයුතු සිදු කරනු ඇත.

සවිස්තර ප්‍රසම්පාදන සැලැස්මක් වාර්ෂිකව පිළියෙල කළ යුතුය.

(ඊ) 2021 නොවැම්බර් 16 දිනැති භාණ්ඩාගාර ලේකම්ගේ අංක 01/2021 දරන රාජ්‍ය ව්‍යාපාර

2022 - 2024 වර්ෂ සඳහා උපායමාර්ගික සැලැස්ම සඳහා වක්‍රලේඛය ප්‍රකාරව

මෙම මණ්ඩලය විසින් 2022-2024 සංයුක්ත සැලැස්මක් සකස් කර ඇත. ඒ සඳහා

යොමුගත වක්‍රලේඛය ප්‍රකාරව

වක්‍රලේඛය හා ඊට අනුකූලව නිකුත් කළ ආයතනික යහපාලනය	අදාළ ලේකම්වරයාගේ අනුමැතියද පිළිබඳ පිළිබඳ නොතිබුණි.	අමාත්‍යාංශ රේඛීය ලේකම්වරයාගේ ලබාගෙන ලබාගෙන නැත.	අමාත්‍යාංශ අනුමැතිය සැලැස්ම සකස් කර අනුමත කරගත යුතුය.
--	---	---	---

3. මෙහෙයුම් සමාලෝචනය

3.1 කාර්යසාධනය

විගණන නිරීක්ෂණය	කළමනාකාරිත්වයේ දැක්වීම	අදහස් නිර්දේශය
(අ) කිතුල් සංවර්ධන මණ්ඩලය ස්ථාපිත කිරීමට අදාළ 2021 මාර්තු 17 දිනැති අති විශේෂ ගැසට් පත්‍රය අනුව මණ්ඩලයෙන් ඉටු කිරීමට අපේක්ෂිත ඉඩම්වල කිතුල් වගා කිරීම සඳහා සහය ලබාදීම, ප්‍රවර්ධනය කිරීම හා විධිමත් කිරීම, කිතුල් වගාවන් සිදු කරන ඉඩම්වල සත්ව පාලනයේ නියැලීම ප්‍රවර්ධනය කිරීම, කිතුල් වගාවන්වල පොල් සහ අනෙකුත් හෝග වගා කිරීම සම්බන්ධ ප්‍රවලිත කිරීම හා ප්‍රවර්ධනය කිරීම සහ කිතුල් නිෂ්පාදන නිපදවීම සහ ඒ පිළිබඳ සහය ලබාදීම හා ප්‍රවර්ධනය යන කාර්යයන් ඉටුකර ගැනීමට අවශ්‍ය ක්‍රියාමාර්ග මේ දක්වා ගෙන නොතිබුණි.	අවම කාර්ය මණ්ඩලයක් පැවතීම හේතුවෙන් ගැසට් පත්‍රයෙන් අපේක්ෂිත සියළු කාර්යයන් ඉටු කිරීමට ක්‍රියාමාර්ග ගැනීමට නොහැකි වී ඇත.	කිතුල් සංවර්ධන මණ්ඩලය ස්ථාපිත කිරීමේ මූලික අරමුණු ඉටුකර ගැනීමට අවශ්‍ය කාර්යයන් ක්‍රියාත්මක කිරීමට අවශ්‍ය පියවර ගත යුතුය.
(ආ) 2022 වර්ෂය තුළ කිතුල් ව්‍යවසායකයින් 20 දෙනෙකුට GMP සහ SLS සහතික ලබා ගැනීමට හා අදාළ තාක්ෂණයන් සහ නිෂ්පාදන ජාත්‍යන්තර වෙළඳපොළ සඳහා ප්‍රවර්ධනය කිරීමට මූල්‍යාධාර සැපයීම, මෙරට කිතුල් ගස් ප්‍රමාණය වැඩිකර වාණිජ මෙහෙයුමක් ලෙස පරිවර්තනය කිරීම සඳහා තවත් සංවර්ධනය යන කාර්යයන් වෙනුවෙන් රු.8,550,000 ක ප්‍රතිපාදන වෙන් කර තිබුණද ව්‍යාපෘතිය ක්‍රියාත්මක වී නොතිබුණු අතර එම මුදලින් රු.7,750,000ක් හෙවත් සියයට 90 ක් ඉතිරි වී තිබුණි.	ප්‍රමාණවත් කාර්ය මණ්ඩලයක් නොමැති වීම මත මෙම ව්‍යාපෘතිය ක්‍රියාත්මක වී නොමැත. සුදුසු බීජ ප්‍රභේද ලබා ගැනීමට තවත් හිමියන්ට දන්වා තිබුණද අවාරයේ (Off Season) මල් සොයා ගැනීමට අපහසු වීම මත කිතුල් ගස් ප්‍රමාණය වැඩි කර වාණිජ මෙහෙයුමක් ලෙස පරිවර්තනය කිරීම සඳහා තවත් සංවර්ධනය කිරීමට නොහැකි වී ඇත.	සැලසුම් කරන ලද ව්‍යාපෘති හා කාර්යයන් වෙනුවෙන් මූලික ශක්‍යතා අධ්‍යයනයක් මගින් ව්‍යාපෘති ක්‍රියාත්මක කිරීමේ හැකියාව අධ්‍යයනය කර ප්‍රතිපාදන වෙන් කර ගැනීමට කටයුතු කළ යුතුය.

- (ඇ) 2022 ක්‍රියාකාරී සැලැස්ම අනුව කිතුල් නිෂ්පාදකයන් සඳහා ජීවිත රක්ෂණ ක්‍රමයක් හඳුන්වා දීම සහ නව වෙළඳපොලක් හඳුන්වා දීම යන කාර්යයන් දෙකට අදාළව රු.17,000,000 ක් වෙන් කර තිබුණද ඒ සම්බන්ධයෙන් ක්‍රියාමාර්ග ගෙන නොතිබුණු අතර 2023 වර්ෂයේදී අපේක්ෂිත ආදර්ශ කිතුල්වතු ස්ථාපිත කිරීමද සිදු කර නොතිබුණි.
- ප්‍රමාණවත් අරමුදල් නොලැබීම හා ප්‍රමාණවත් කාර්ය මණ්ඩලයක් අනුයුක්ත කිරීම සිදු නොවීම හේතුවෙන් ව්‍යාපෘතිය ක්‍රියාත්මක වී නොමැත එසේම මෙතෙක් ආරම්භ කර නොමැති හෝ බැඳීම් ඇතිකර ගෙන නොමැති ව්‍යාපෘති තාවකාලිකව අත්හිටු වීමට ජාතික අයවැය චක්‍රලේඛ 3/2022න් ලබාදුන් උපදෙස් අනුව ක්‍රියාත්මක කර නොමැත. එසේම ආදර්ශ කිතුල්වතු ව්‍යාපෘතියට සුදුසු ඉඩමක් ලබා ගැනීමටද නොහැකි විය.
- එලදායි ලෙස වාර්ෂික සැලසුම් සකස් කිරීම හා සංශෝධනය කිරීම තුළින් ප්‍රගතිය ප්‍රසන්න මට්ටමින් පවත්වා ගත යුතුය.
- (ඈ) කිතුල් සංවර්ධන මණ්ඩලයේ ඉදිරි ගමන්ගත එළි දැක්වීම ඇතුළු කිතුල් සංවර්ධනයට අදාළ අනෙකුත් ක්‍රියාකාරකම් කිහිපයක් ඇතුළත් වැඩසටහනක් 2022 සැප්තැම්බර් 29 දින ගාල්ලේදී පවත්වා ඒ වෙනුවෙන් රු.4,052,850ක් වියදම් දරා තිබුණද සමාලෝචිත වර්ෂය අවසානය දක්වා ප්‍රාදේශීය මට්ටමින් මණ්ඩලයේ කාර්යයන් ව්‍යාප්ත කිරීම හා කිතුල් ගොවි සමිති පිහිටුවීම සිදු වී නොමැති බැවින් ඒ තුළින් ආයතනයේ එලදිසිතාව වැඩිකිරීමට ප්‍රමාණාත්මක දායකත්වයක් ලැබී නොතිබුණි.
- 2021 වසරේ කිතුල් සංවර්ධන මණ්ඩලය පිහිටු වීම සිදුකල බැවින් ප්‍රාදේශීය මට්ටමින් කිතුල් ගොවීන් හඳුනා ගැනීම හා අවශ්‍ය පහසුකම් සැපයීම, කිතුල් සංවර්ධන මණ්ඩලයේ කාර්යයන් ප්‍රාදේශීය මට්ටමින් ව්‍යාප්ත කිරීම සිදු කල යුතු වූ ප්‍රධාන කාර්යයක් විය. ඒ සඳහා මෙම වැඩසටහන පැවැත්වීම අත්‍යාවශ්‍ය කරුණක් වූ අතර මේ තුළින් කිතුල් සංවර්ධන මණ්ඩලයේ ඉදිරි කාර්යයන් සැලසුම් කිරීම සඳහා අවශ්‍ය දත්ත පද්ධතියක් සකස් කර ගැනීමට හා ක්ෂේත්‍රයේ සංවර්ධනයට අධිතාලමක් දමා ගැනීමට පිටුවහලක් වී ඇත.
- කිතුල් සංවර්ධන මණ්ඩලයේ එලදායිතාවය ඉහල නැංවීමට හැකි වන පරිදි වැඩසටහන් සැලසුම් කර ක්‍රියාත්මක කළ යුතුය.

3.2 කාර්ය මණ්ඩල පරිපාලනය

විගණන නිරීක්ෂණය	කළමනාකාරිත්වයේ අදහස් දැක්වීම	නිර්දේශය
කිතුල් සංවර්ධන මණ්ඩලයේ අනුමත කාර්ය මණ්ඩලය තුළ පවතින අභ්‍යන්තර විගණක තනතුර, පර්යේෂණ හා සංවර්ධන සහකාර තනතුරු 15ක් හා කළමනාකරණ සහකාර තනතුරු 09ක් සමාලෝචිත වර්ෂය අවසන් වන විට පුරප්පාඩු වී පවතින බැවින් හා සාමාන්‍යාධිකාරී හා සහකාර/නියෝජ්‍ය කළමණාකරු තනතුරු 4ක වැඩබලන නිලධාරීන් විසින් රාජකාරී ඉටු කරන බැවින් අත්‍යාවශ්‍ය තනතුරු සඳහා නිලධාරීන් බඳවා ගැනීමට මණ්ඩලය විසින් කටයුතු කර නොතිබුණි.	මෙම මණ්ඩලය 2021 වර්ෂයේ ආරම්භ වී ඇති අතර ඉන් අනතුරුව වරින් වර මුදල් අමාත්‍යාංශය විසින් රාජ්‍ය වියදම් සීමා කිරීම සඳහා නිකුත් කරන ලද චක්‍රලේඛ ප්‍රකාරව 2022 වර්ෂය අවසාන වන විට බඳවා ගැනීම් සිදු කිරීමට නොහැකි වී ඇත. 2023.11.22 දිනැතිව ලද අනුමැතිය මත 2024 වර්ෂය වන විට කළමනාකරණ සහකාර(තාක්ෂණික නොවන) නිලධාරීන් 5 දෙනෙකු බඳවා ගන්නා ලදී.	මණ්ඩලයේ කාර්යයන් නිසි ලෙස ඉටු කරවා ගැනීමට අත්‍යාවශ්‍ය තනතුරු සඳහා බඳවාගැනීම් නොපමාව සිදු කළ යුතුය.